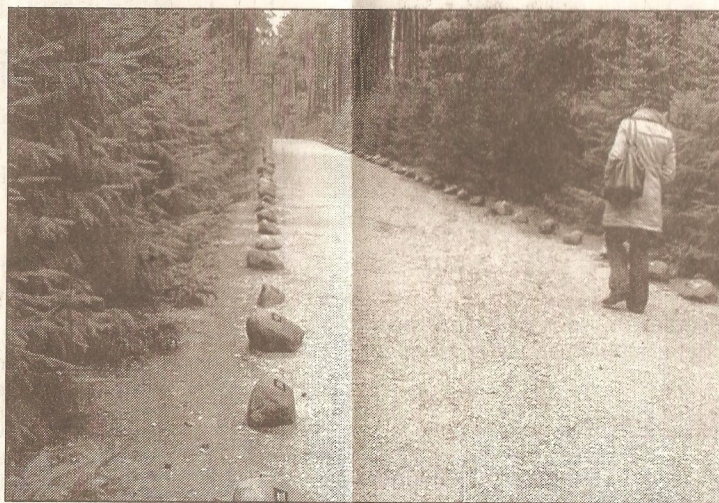

Limburg was op 8 april 1943 officieel 'judenfren'

Het is op 8 april exact 65 jaar geleden dat Hanns Rauter, de Höhere SS- und Polizeiführer in het bezette Nederland, vaststelde dat de Provinzentjüding van Limburg was voltooid. Een terugblik op de gebeurtenissen die daaraan vooraf gingen.

De Laan der Herinnering, in het voormalige vernietigingskamp Sobibor, waar de joden naar de gaskamer liepen.

werden van hieruit aan het werk gezet in tientallen werkkampen. Zij stierven van uitputting 'ergens in Midden Europa'. Vijf kwamen er ziek en uitgemergeld in 1945 weer thuis. Hun vrouwen en kinderen waren in Auschwitz vermoord. Na november 1942 verbleven er nog driehonderd joden legaal in

Limburg. Op 30 maart 1943 kwam er een bevel van Rauter om acht Nederlandse provincies vóór 10 april geheel van joden te zuiveren. Alle joden uit deze gebieden moesten worden

verzameld in het kamp Vught. Tijdens zijn proces in 1945 zei Rauter dat dit nodig was omwille van de openbare veiligheid. Het echte motief was banaler. Adolf Eichmann had vanuit Berlijn nieuwe 'quota' doorgegeven van het aantal joden dat Ne-

derland was een 'Durchgangslager', alleen voor joden. In Vught daarentegen zaten zowel joden als 'gewone' gevangenen. Beide groepen werden ingezet voor werk ten gunste van de Duitse economie. Op 7 en 8 april 1943 kwamen

vierduizend 'provinciale' joden het kamp binnen, onder wie tweehonderd Limburgse. Het was de derde grote Limburgse deportatie. Onmiddellijk na aankomst werden de gezinnen gescheiden. Mannen jonger dan zestig werden ingezet in arbeidsploegen, de ouderen liepen doelloos rond. Tot op 8 mei het vreselijke bericht kwam dat alle ouderen werden overgeplaatst naar Westerbork. Een gevangene, die een dagboek bijhield beschreef hun vertrek: '... oude mensen, gesteund tussen joden ... gebogen onder bagage allen, op rug en schouders ... alsof ze van de ene barak naar de andere gingen, en niet naar Polen...'

Onder de 1949 mensen die van Vught naar Westerbork verhuisden, waren ook alle 120 Limburgse bejaarden. De meesten bleven maar drie dagen in het nieuwe kamp. Zij werden gedwongen op 11 mei in de goederentrein te stappen, die hen naar Sobibor zou brengen, waar zij op 14 mei werden vergast. De tachtig jongere Limburgers die achterbleven in Vught vertrokken eveneens naar Westerbork: op 6 en 7 juni de kinderen met één van hun ouders, op 3 juli de vrouwen, de maanden daarna de mannen.

Limburg was *judenfren*. Maar hen en der hielden zich drie maanden joden schuil, zeshonderd Limburgers en de rest afkomstig uit andere delen van het land. Een klein deel van hen vormt de trieste epiloog van dit drama. Na 10 april werden nog 56 joodse onderduikers uit Limburg in Westerbork afgeleverd. Het laatste echtpaar uit Maastricht arriveerde op 3 september 1944, tien dagen voor de bevrijding.

DE ONBEKENDE HISTORIE VAN SOBIBOR

April 1943 besloot de bezetter heel Limburg 'judenfren' te maken. Tweehonderd joden gingen naar het concentratiekamp Vught op 8 april, op 8 mei naar Westerbork en op 11 mei naar Sobibor, waar ze werden vergast. Tot deze groep behoorden vijf mensen uit Beek. Vrijwel alle West-Europese joden werden naar Auschwitz gedeporteerd. Een klein aantal overleefde en kon na de oorlog de verschrikkingen van Auschwitz navertellen.

Sobibor daarentegen was, evenals Treblinka en Belzec, een vernietigingskamp dat bedoeld was voor de snelle en totale uitroeiing van alle Poolse joden. Alle aangevoerde mensen werden meteen vergast. Er zijn bijna geen overlevenden. Dat er in 1943 ook 35.000 Nederlanders werden gedeporteerd naar Sobibor was het gevolg van het feit dat tijdelijk, wegens een tyfus-epidemie in Auschwitz, de gaskamers van dat kamp niet op volledige capaciteit draaiden.

De enigen die langer dan enkele uren verbleven in de drie kampen, waren mensen die de 'fabriek van de dood' draaiend moesten houden. Zij joegen de slachtoffers naar de gaskamer, sorteerden de buitgemaakte goederen, stookten de crematoria en beroofden de lijken van hun gouden tanden. In Sobibor kwam deze kleine groep op 14 oktober 1943 in opstand. Enkele gevangenen wisten te ontsnappen. De Duitsers lieten daarna het kamp afbreken.

Een uitgebreide versie van dit artikel van Annelies en Herman van Rens verscheet in het boek 'De geschiedenis van de joden in Limburg'.

Door Annelies en Herman van Rens
BEEK ■ De geschiedenis van de Holocaust in Limburg moet nog worden geschreven. Al drie eeuwen woonden er joden in Limburg. De meesten waren handelaars in vlees, textiel, lompen en oude metalen. Toen de Tweede Wereldoorlog begon, woonden hier zo'n 1500 joden: grote re gemeenschappen in Sittard en Maastricht, kleinere in dertig andere steden en dorpen.

Achthonderd van hen werden vermoord. De overlevingskans varieerde per gemeente: 25 procent in Sittard, 50 procent in Maastricht, 67 procent in Beek. Vanuit Limburg waren er drie grote deportaties. Augustus 1942 en begin november 1942 werden 1500 Limburgers naar Westerbork gedeporteerd, onder de noemer 'arbeidsverruimende maatregelen'.

Tijdens de crisis van de jaren dertig waren in het noorden van Nederland al duizenden joden opgeroepen voor werkkampen. Nu waren de 'provincies' aan de beurt voor transporten naar Auschwitz.

De oproepen werden verstuurd door het Heerlense arbeidsbureau. Velen geloofden dat men in het oosten zou moeten werken, want alle personen die ouder waren dan zestig jaar werden vrijgesteld. Maar, zei Generalkommissar Fritz Schmidt 2 augustus 1942 in Waubach: 'Wir sind keine Barbaren. Wir wollen auch den Juden ihre Familien mitgeben.'

De vijfhonderd joden die dat jaar Limburg hadden verlaten, waren zonder uitzondering jonger dan zestig. Bijna tweehonderd van hen werden op 28 augustus in Westerbork in de trein naar Auschwitz gezet. In Kosel, tachtig kilometer westelijk van Auschwitz, werden de mannen met geweld uit de trein gehaald en gescheiden van hun